

<https://doi.org/10.30836/igs.1025-6814.2020.3.210999>
УДК 551.7

П.Ф. ГОЖИК¹, О.М. ПОНОМАРЕНКО², Н.В. МАСЛУН¹, В.В. СУКАЧ²

¹ Інститут геологічних наук НАН України, Київ, Україна,

E-mail: dir@igs-nas.org.ua, ivanik_m@ukr.net

² Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М.П. Семененка НАН України, Київ, Україна,

E-mail: Ponomarenko@nas.gov.ua, sukach@nas.gov.ua

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТРАТИГРАФІЧНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

Охарактеризовано історію створення, мету, завдання, структуру, склад та сучасну діяльність Національного стратиграфічного комітету України. Триваючі процеси реформування геологічної галузі, різке скорочення фінансування і структурних підрозділів призвели до втрати важливих регламентуючих і законодавчих положень в діяльності Державної служби геології та надр України. Зважаючи на згортання робіт по геологічній зйомці і скорочення масштабів пошукового буріння, пріоритетного значення набувають роботи з узагальнення наявного матеріалу, обґрунтування стратиграфічного положення стратонів та їх кореляції в регіональному масштабі, без чого неможливо здійснювати моделювання геологічної будови взагалі і родовищ корисних копалин зокрема.

Ключові слова: стратиграфія; стратиграфічна кореляція; Стратиграфічний комітет України.

Вступ — створення, мета і завдання Національного стратиграфічного комітету України

В історії геологічної служби України традиційно існувала тісна співпраця представників практичної геології, зокрема з прикладних проблем стратиграфії і палеонтології, та Української Академії наук. Після створення Українського геологічного комітету (статут і штат затверджено 1 лютого 1918 р.) було створено і Комісію з вивчення природних багатств України. Відтоді стратиграфо-палеонтологічне вивчення фанерозою України набуло системного фундаментального і прикладного характеру (картування десятиверстної геологічної карти Європейської Росії). Практично у всіх установах Міністерства геології УРСР, геологічних факультетах вузів, у галузевих науково-дослідних інститутах, в Академії наук УРСР існу-

вали групи фахівців стратиграфо-палеонтологічного профілю, які брали безпосередню участь у комплексному вивченні геологічної будови та закономірностей розподілу корисних копалин України. Тобто стратиграфічний напрям існував де-факто як в Українському геологічному комітеті, так і Академії наук УРСР. Діяльність з проблем стратиграфії на той час була регламентована Міжвідомчим стратиграфічним комітетом СРСР, через постійні комісії якого забезпечувалось науково-методичне керівництво, розробка і постійне удосконалення стратиграфічної основи при геологічному картуванні та різних видах геологічних робіт. До 90-х років ХХ ст. стратиграфічні дослідження проводились в рамках відповідних правил, регламентованих виданнями ВСЕГЕІ «Стратиграфическая классификация, терминология и номенклатура», «Стратигра-

Цитування: Гожик П.Ф., Пономаренко О.М., Маслун Н.В., Сукач В.В. Національний стратиграфічний комітет України. *Геологічний журнал*. 2020. № 3 (372). С. 71—80. <https://doi.org/10.30836/igs.1025-6814.2020.3.210999>

Citation: Gozhik P.F., Ponomarenko O.M., Maslun N.V., Sukach V.V. National Stratigraphic Committee of Ukraine. *Geological Journal (Ukraine)*, No. 3 (372), pp. 71–80. <https://doi.org/10.30836/igs.1025-6814.2020.3.210999>

фическими кодексами ССРСР», постановами, які були обов'язковими для установ геологічної галузі.

За роки незалежності українська геологічна служба неодноразово зазнавала структурних змін — від Державного комітету України по геології та використанню надр, Державної геологічної служби до Державної служби геології та надр України (Держгеонадра України), який є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністерство екології та природних ресурсів України. Держгеонадра входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Після ухвалення Акту проголошення незалежності України Верховною Радою Української РСР уряд своєю постановою від 23.09.1991 р. № 219 затверджує Положення про Державний комітет України по геології і використанню надр.

Підсумком правотворчого процесу доби становлення незалежної держави в сфері використання та охорони її надр стали три постанови:

1. Постанова Президії Верховної Ради України від 31.08.1993 р. № 3416- XII «Про проект Закону України про внесення змін і доповнень до Кодексу Української РСР про надра».

2. Постанова Верховної Ради України від 15.12.1993 р. № 3692-ХІІ «Про проект Закону України про внесення змін і доповнень до Кодексу Української РСР про надра».

3. Постанова Верховної Ради України від 27.07.1994 р. № 133/94-ВР «Про введення в дію Кодексу України про надра».

Відповідно до останньої постанови почався відлік новітньої доби розвитку законодавства про надра, до якого згідно з Кодексом про надра віднесено Конституцію України, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», Кодекс України про надра та інші акти законодавства України.

Розробка та ухвалення кодифікованого законодавчого акту, покликаного гарантувати мінерально-сировинну та екологічну безпеку держави в інтересах подолання економічних, техногенних і природних потрясінь для сталої життєдіяльності майбутніх поколінь, є безперечно актуальним нормотворчим завданням.

Положення Кодексу України про надра є статутним документом Національного стратиграфічного комітету України (НСКУ), який був створений у 1994 р. (наказ Держкомгеології України та Відділення наук про Землю НАН України від 31 червня 1994 р. № 64/1).

Склад НСКУ станом на 31.06.1997 р.:

Бюро комітету: Гожик П.Ф. — чл.-кор. НАН України, Інститут геологічних наук (ІГН) НАН України, співголова, голова фанерозойської комісії зі стратиграфії шельфу; Єсипчук К.Ю. — д-р геол.-мін. наук, Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення (ІГМР) НАН України, співголова, голова докембрійської секції; Калінін В.Л. — нач. Гол. геол. упр. Департаменту геології та використання надр, заст. голови; Тесленко Ю.В. — д-р геол.-мін. наук, ІГН НАН України, заст. голови, голова комісії зі стратиграфічної класифікації, номенклатури та термінології фанерозою; Константиненко Л.І. — канд. геол.-мін. наук, ІГН НАН України, вчений секретар; Степанюк Л.М. — канд. геол.-мін. наук, ІГМР НАН України, вчений секретар; Драннік А.С. — канд. геол.-мін. наук, НРР Геолкому України, член бюро; Дзідзінський А.А. — заст. нач. Гол. геол. упр. Геолкому України, член бюро.

Члени комітету: Веліканов В.Я. — канд. геол.-мін. наук, Геолком України, голова рифей-вендської комісії; Возгрін Б.Д. — ДГП «Геоінформ», голова четвертинної комісії; Глеваський Є.Б. — д-р геол.-мін. наук, ІГМР НАН України, голова нижньо-середньопротерозойської комісії; Зосимович В.Ю. — д-р геол.-мін. наук, ІГН НАН України, голова палеогенової комісії; Гейченко М.В. — нач. відділу геологічного картування, голова девонської комісії; Макаренко Д.Є. — д-р геол.-мін. наук, ІГН НАН України, голова мезозойської комісії; Полетаєв В.І. — д-р геол.-мін. наук, ІГН НАН України, голова карбон-пермської комісії; Семененко В.М. — чл.-кор. НАН України, ІГН НАН України, голова неогенової комісії; Скобелев В.М. — канд. геол.-мін. наук, ІГМР НАН України, голова комісії з геохронології; класифікації, номенклатури та термінології докембрію; Цегельнюк П.Д. — д-р геол.-мін. наук, ІГН НАН України, голова нижньопалеозойської комісії; Щербак М.П. — акад. НАН України, ІГМР НАН України, голова архейської комісії.

Метою створення комітету було подальший розвиток і підвищення ефективності коорди-

нації та уніфікації стратиграфічних досліджень в Україні, які є основою пошукових геологорозвідувальних та геолого-картографічних робіт. Базова установа НСКУ — Інститут геологічних наук НАН України — найбільш багатопрофільний центр в Україні, де зосереджені високопрофесійні фахівці з палеонтології та стратиграфії. ІГН НАН України є ключовим комунікатором з фундаментальних та прикладних проблем палеонтології та стратиграфії, інтегруючим осередком наукової, науково-організаційної і практичної діяльності НСКУ. Другим центром, де розробляються методичні і методологічні засади геології, геохронології, стратиграфії докембрію, є Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М.П. Семеника НАН України.

Основним завданням НСКУ є координація наукового супроводу з обґрунтування геологічної будови докембрію та фанерозою України, де стратиграфія є чільною складовою, а експертні висновки мають бути обов'язковими при затвердженні програм робіт надрокористувачів з прогнозування, пошуків, розвідки, розробки та видобування корисних копалин, при проведенні аудитів, видачі ліцензій тощо. Вирішення цього питання на законодавчому рівні особливо важливе, враховуючи те, що згідно з програмою Енергетичної стратегії України на період до 2030 р. (наказ Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 1071-р.) передбачено інтеграцію програм з фундаментальних та прикладних досліджень НАН України (зокрема Відділення про Землю) з планами робіт геологорозвідувальних, видобувних підприємств Міністерства екології та природних ресурсів, Міністерства палива та енергетики, НАК «Нафтогаз України» тощо.

НСКУ через його постійні комісії та Бюро забезпечує науково-методичне керівництво щодо постійного удосконалення стратиграфічної основи для геологічного картування, геологопошукових, геологорозвідувальних та експлуатаційних робіт (розгляд та затвердження місцевих, регіональних та кореляційних стратиграфічних схем, матеріалів для підготовки легенд до серії різномасштабних геологічних карт, результатів детальної стратифікації розрізів докембрію та фанерозою України на окремих локальних структурах у різних структурно-фаціальних зонах тощо). НСКУ здійснює

координацію щодо вивчення та картування осадових комплексів складчастих та платформних областей України, виступає як організатор і співорганізатор робочих нарад та виконавець комплексних програм, проектів всеукраїнських та міжнародних наукових конференцій.

На засіданнях НСКУ обговорюються проблемні питання стратиграфії докембрію і фанерозою України. Для вільного наукового обговорення членами НСКУ подаються матеріали на міжнародних та українських конференціях, нарадах, які публікуються у вітчизняних та закордонних геологічних виданнях і висвітлюються у звітах з бюджетної та позабюджетної тематики. Члени НСКУ є також організаторами, координаторами та учасниками українських та міжнародних конференцій, симпозіумів та нарад.

Структура та персональний склад Національного стратиграфічного комітету України

НСКУ складається з таких структурних підрозділів: докембрійської секції, що включає архейську, протерозойську (ранньо- та пізньопротерозойську підкомісії) комісії та комісію з геохронології, термінології та номенклатури докембрію; фанерозойської секції, до якої входять палеозойська, мезозойська, кайнозойська комісії та комісія з класифікації, термінології та номенклатури фанерозою. У складі кайнозойської комісії традиційно працюють палеоген-неогенова підкомісія та підкомісія четвертинного періоду. Підкомісія четвертинного періоду є українським підрозділом міжнародного комітету INQUA. Робота всіх підрозділів координується Бюро НСКУ.

На засіданні 18 травня 2018 р. було затверджено структуру та персональний склад Бюро, секцій і комісій НСКУ.

Бюро Національного стратиграфічного комітету України: Гожик Петро Феодосійович, акад. НАН України (співголова НСКУ); Пономаренко Олександр Миколайович, акад. НАН України (співголова НСКУ); Гейченко Михайло Валентинович, канд. геол. наук (заст. співголови Бюро НСКУ); Степанюк Леонід Михайлович, д-р геол.-мін. наук, чл.-кор. НАН України (заст. співголови Бюро НСКУ); Бобров

Олександр Борисович, д-р геол.-мін. наук (заст. співголови Бюро НСКУ); Зосимович Володимир Юрійович, д-р геол.-мін. наук (заст. співголови Бюро НСКУ); Іванік Михайло Михайлович, д-р геол.-мін. наук (заст. співголови Бюро НСКУ); Полетаєв Владислав Інокентійович, д-р геол.-мін. наук (заст. співголови Бюро НСКУ); Гінтов Олег Борисович, чл.-кор. НАН України (заст. співголови Бюро НСКУ); Маслун Нінель Володимирівна, канд. геол.-мін. наук (секретар фанерозойської секції); Сукач Віталій Васильович, д-р геол. наук (секретар докембрійської секції); Артеменко Геннадій Володимирович, д-р геол. наук; Андреева-Григорович Аїда Сергіївна, д-р геол.-мін. наук; Великанов В'ячеслав Якимович, канд. геол.-мін. наук; Гриценко Володимир Петрович, канд. геол.-мін. наук; Дикань Наталія Іванівна, д-р геол. наук; Жабіна Наталія Миколаївна, д-р геол. наук; Загнітко Василь Миколайович, д-р геол.-мін. наук; Костенко Микола Михайлович, д-р геол. наук; Лукін Олександр Юхимович, акад. НАН України; Матвіїшина Жанна Миколаївна, д-р геогр. наук; Огар Віктор Володимирович, д-р геол. наук; Приходько Василь Леонтійович, канд. геол. наук; Шехунова Стелла Борисівна, чл.-кор. НАН України; Якушин Леонід Миколайович, д-р геол. наук.

Докембрійська секція: Пономаренко Олександр Миколайович, акад. НАН України (голова секції); Сукач Віталій Васильович, д-р геол. наук (секретар секції).

Архейська комісія: Артеменко Геннадій Володимирович, д-р геол. наук (голова комісії); Шпильчак Василь Олексійович (заст. голови комісії); Лісна Ірина Михайлівна, канд. геол.-мін. наук (секретар комісії); Безвинний Володимир Петрович, канд. геол. наук; Бобров Олександр Борисович, д-р геол.-мін. наук; Грінченко Олександр Вікторович, канд. геол. наук; Гінтов Олег Борисович, д-р геол.-мін. наук, чл.-кор. НАН України; Зюльцле Веніамін Вікторович, канд. геол.-мін. наук; Кирилюк Віктор Павлович, д-р геол.-мін. наук; Клочков Валерій Михайлович; Степанюк Леонід Михайлович, д-р геол.-мін. наук, чл.-кор. НАН України; Сукач Віталій Васильович, д-р геол. наук.

Протерозойська комісія складається з двох підкомісій: ранньопротерозойської та пізньопротерозойської.

Ранньопротерозойська підкомісія: Степанюк Леонід Михайлович, чл.-кор. НАН України (голова комісії); Костенко Микола Михайлович, д-р геол. наук (заст. голови комісії); Шумлянський Леонід Владиславович, д-р геол. наук (секретар комісії); Бородиня Борис Володимирович; Гейченко Михайло Валентинович, канд. геол. наук; Гінтов Олег Борисович, д-р геол.-мін. наук, чл.-кор. НАН України; Ісаков Леонід Васильович, д-р геол. наук; Курило Сергій Ігорович, канд. геол. наук; Лисак Анатолій Минович, канд. геол.-мін. наук; Лисенко Олександр Анатолійович, канд. геол. наук; Митрохін Олександр Валерійович, д-р геол. наук; Покалюк Володимир Васильович, д-р геол. наук; Пономаренко Олександр Миколайович, акад. НАН України; Приходько Василь Леонтійович, канд. геол. наук; Шевченко Олександр Миколайович.

Пізньопротерозойська підкомісія (рифей-венд): Великанов В'ячеслав Якимович, канд. геол.-мін. наук (голова комісії); Гриценко Володимир Петрович, канд. геол.-мін. наук (заст. голови комісії); Іванченко Катерина Володимирівна, канд. геол. наук (секретар комісії); Виноградов Георгій Георгійович; Деревська Катерина Ігорівна, д-р геол. наук; Іщенко Алла Антонівна, канд. геол.-мін. наук; Мартишин Андрій Іванович; Мельничук Віктор Григорович, д-р геол. наук; Менасова Анжеліна Шевкетівна, канд. геол. наук; Палій Володимир Михайлович, канд. геол.-мін. наук; Приходько Василь Леонтійович, канд. геол. наук; Шумлянський Леонід Владиславович, д-р геол. наук.

Комісія з геохронології, класифікації, термінології та номенклатури докембрію: Загнітко Василь Миколайович, д-р геол.-мін. наук (голова комісії); Клочков Валерій Михайлович (секретар комісії); Бобров Олександр Борисович, д-р геол.-мін. наук; Кирилюк Віктор Павлович, д-р геол.-мін. наук; Кривдік Степан Григорович, д-р геол.-мін. наук; Митрохін Олександр Валерійович, д-р геол. наук; Степанюк Леонід Михайлович, чл.-кор. НАН України; Сукач Віталій Васильович, д-р геол. наук.

Фанерозойська секція: Гожик Петро Федосійович, акад. НАН України (голова секції); Маслун Нінель Володимирівна, канд. геол.-мін. наук (секретар секції).

Палеозойська комісія: Полетаєв Владислав Інокентійович, д-р геол.-мін. наук (голова ко-

місії); Котляр Олег Юхимович, канд. геол.-мін. наук (заст. голови); Бояріна Наталія Іванівна, канд. геол.-мін. наук (секретар комісії); Бабко Ірина Миколаївна, канд. геол.-мін. наук; Бондар Олександр Павлович; Голуб Ольга Григорівна; Гриценко Володимир Петрович, канд. геол.-мін. наук; Дригант Данило Михайлович, д-р геол.-мін. наук; Жикаляк Микола Васильович, канд. геол.-мін. наук; Єфіменко Валентина Іванівна, канд. геол. наук; Іваніна Антоніна Валентинівна, канд. геол.-мінерал наук; Іванов Віталій Костянтинівич, д-р геол.-мін. наук; Козар Микола Антонович, канд. геол.-мін. наук; Кривошеев Вадим Тимофійович, канд. геол.-мін. наук; Немировська Тамара Іллівна, д-р геол. наук; Огар Віктор Володимирович, д-р геол. наук, проф.; Онуфришин Світлана В'ячеславівна; Панов Дмитро Геннадійович, канд. геол.-мін. наук.

Мезозойська комісія: Іванік Михайло Михайлович, д-р геол.-мін. наук (голова комісії), Лещух Роман Йосипович, д-р геол.-мін. наук, проф. (заст. голови); Шевчук Олена Андріївна, канд. геол.-мін. наук (секретар комісії); Анікеєва Олена Володимирівна, канд. геол. наук; Виноградов Георгій Георгійович; Гоцанюк Галина Іванівна, канд. геол. наук; Дикань Костянтин Володимирович, канд. геол.-мін. наук; Доротяк Юлія Богданівна; Жабіна Наталія Миколаївна, д-р геол. наук; Мачальський Дмитро Вікторович, канд. геол. наук; Матвеев Андрій В'ячеславович, д-р геол. наук; Мокряк Іван Миколайович; Приходько Михайло Георгійович, канд. геол.-мін. наук; П'яtkова Діна Маркіянівна, канд. геол.-мін. наук; Якушин Леонід Миколайович, д-р геол. наук.

Кайнозойська комісія: Гожик Петро Феодосійович, акад. НАН України (голова комісії). Кайнозойська комісія складається з двох підкомісій: палеоген-неогенової та четвертинного періоду.

Палеоген-неогенова підкомісія: Зосимович Володимир Юрійович, д-р геол.-мін. наук (голова підкомісії); Зернецький Борис Федорович, д-р геол.-мін. наук (заст. голови підкомісії); Рябоконт Тамара Савівна, канд. геол.-мін. наук (секретар підкомісії); Андреева-Григорович Аїда Сергіївна, д-р геол.-мін. наук; Березовський Анатолій Анатолійович, д-р геол. наук; Ващенко Віталій Опанасович; Вернигорова Юлія Валентинівна, канд. геол. наук; Гнілко Світлана

Ритомирівна, канд. геол. наук; Іванік Михайло Михайлович, д-р геол.-мін. наук; Манюк Володимир Васильович, канд. геол. наук; Маслун Нінель Володимирівна, канд. геол.-мін. наук; Мачальський Дмитро Вікторович, канд. геол. наук; Ольштинська Олеся Петрівна, д-р геол. наук; Присяжнюк Валентин Арсенійович, канд. геол.-мін. наук; Сіренко Олена Ананіївна, д-р геол. наук; Стефанська (Іванова) Тетяна Арнольдівна, канд. геол.-мін. наук; Ступіна Лада Володимирівна, канд. геол. наук; Удовиченко Микола Іванович, канд. геол.-мін. наук; Циба Микола Миколайович; Шевченко Тетяна Володимирівна, канд. геол. наук.

Підкомісія четвертинного періоду: Гожик Петро Феодосійович, акад. НАН України (голова підкомісії); Дикань Наталія Іванівна, д-р геол. наук (співголова підкомісії); Сіренко Олена Ананіївна, д-р геол. наук (співголова підкомісії); Веклич Юрій Максимович (секретар підкомісії); Адаменко Олег Максимович, д-р геол.-мін. наук; Бахмутов Володимир Георгійович, д-р геол. наук; Безусько Людмила Герасимівна, канд. біол. наук; Богуцький Андрій Боніфатійович, д-р геогр. наук; Бондар Ксенія Михайлівна, канд. геол.-мін. наук; Бондар Олександр Петрович; Герасименко Наталія Петрівна, д-р геогр. наук; Главацький Дмитро Вікторович, канд. геол. наук; Гладиревська Марина Борисівна; Дорошкевич Сергій Петрович, канд. геогр. наук; Залеський Іван Іванович; Іванік Олена Михайлівна, д-р геол. наук; Кармазиненко Сергій Петрович, канд. геогр. наук; Климчук Олександр Борисович, д-р геол. наук, чл.-кор. НАН України; Комар Марина Семенівна, д-р геол. наук; Крохмаль Олексій Іванович, канд. геол.-мін. наук; Кулаковська Лариса Віталіївна, канд. іст. наук; Кравчук Ганна Олегівна, канд. геол. наук; Матвіїшина Жанна Миколаївна, д-р геогр. наук; Попова Лілія Вікторівна, канд. геол. наук; Прилипко Сергій Кирилович, канд. геол. наук; Рідуш Богдан Тарасович, д-р геогр. наук; Степанчук Вадим Миколайович, д-р іст. наук; Чабай Віктор Петрович, чл.-кор. НАН України; Шовкопляс Володимир Миколайович, д-р геол.-мін. наук.

Комісія зі стратиграфічної класифікації, термінології та номенклатури фанерозою: Полетаєв Владислав Інокентійович, д-р геол.-мін. наук (голова комісії); Рябоконт Тамара Савівна, канд. геол.-мін. наук (секретар комісії);

Андреєва-Григорович Аїда Сергіївна, д-р геол.-мін. наук; Вакарчук Сергій Григорович, канд. геол. наук; Войцицький Зіновій Ярославович; Гожик Петро Феодосійович, акад. НАН України; Гейченко Михайло Валентинович, канд. геол. наук; Веліканов В'ячеслав Якимович, канд. геол.-мін. наук; Іванов Віталій Костянтинівич, д-р геол.-мін. наук; Ключина Ганна-Христина Володимирівна, канд. геол. наук; Маслун Нінель Володимирівна, канд. геол.-мін. наук; Огар Віктор Володимирович, д-р геол. наук, проф.; Сіренко Олена Ананіївна, д-р геол. наук; Тузяк Ярина Мирославівна, канд. геол. наук; Шехунова Стелла Борисівна, д-р геол. наук, чл.-кор. НАН України.

Український підрозділ Міжнародного комітету INQUA: Герасименко Наталія Петрівна, д-р геогр. наук (голова підрозділу); Главацький Дмитро Вікторович, канд. геол. наук (секретар підрозділу); Адаменко Олег Максимович, д-р геол.-мін. наук; Бахмутов Володимир Георгійович, д-р геол. наук; Безусько Людмила Герасимівна, канд. біол. наук; Богуцький Андрій Боніфатійович, д-р геогр. наук; Веклич Юрій Максимович; Гожик Петро Феодосійович, акад. НАН України; Дикань Наталія Іванівна, д-р геол. наук; Дорошкевич Сергій Петрович, канд. геогр. наук; Залеський Іван Іванович; Іноземцев Юрій Іванович, д-р геол. наук; Климчук Олександр Борисович, д-р геол. наук, чл.-кор. НАН України; Комар Марина Семенівна, д-р геол. наук; Кармазиненко Сергій Петрович, канд. геогр. наук; Крохмаль Олексій Іванович, канд. геол.-мін. наук; Кулаковська Лариса Віталіївна, канд. іст. наук; Матвіїшина Жанна Миколаївна, д-р геогр. наук; Прилипко Сергій Кирилович, канд. геол. наук; Рідуш Богдан Тарасович, д-р геогр. наук; Сіренко Олена Ананіївна, д-р геол. наук; Чабай Віктор Петрович, чл.-кор. НАН України; Шовкопляс Володимир Миколайович, д-р геол.-мін. наук.

Аспекти сучасної діяльності секцій

Докембрійська секція. Архейською і протерозойською комісіями встановлюються хроностратиграфічні послідовності та еволюція ранньодокембрійських комплексів Українського щита; вирішуються проблеми регіональної кореляції раннього докембрію Українського щита, Воронезького кристалічного масиву та

Балтійського щита; розробляються моделі виникнення ранньодокембрійських комплексів і їх палеопротерозойської еволюції. Розглянуто пропозиції щодо змін та доповнень до чинної Кореляційної хроностратиграфічної схеми раннього докембрію Українського щита (КХС УЩ), які були прийняті на засіданні нижньодокембрійської секції НСКУ 19.11.2015 р.:

- вилучити з КХС УЩ ставищанський комплекс у Росинсько-Тікицькому мегаблоці. Граніти, які виділялися у складі ставищанського комплексу, віднести до складу уманського комплексу;

- нижню частину розрізу криворізької серії, а саме латівський горизонт і новокриворізьку світу, вилучити зі складу криворізької серії і в ранзі самостійних світ розмістити в мезоархеї;

- гданцівську світу також вилучити зі складу криворізької серії в ранзі самостійної світи і розмістити її нижче глеуватської світи;

- обсяг криворізької серії обмежити скелюватською і саксаганською світами;

- розташувати плагіогранітоїдний шереметівський комплекс у Волинському мегаблоці на рівні 2,1—2,08 млрд років;

- в тексті записки до оновленої КХС УЩ висвітлити особливості поструктурної стратифікації зеленокам'яних утворень Середньопридніпровського мегаблоку;

- для розгляду питань стратиграфічного положення і розчленування післякоростенських відкладів Волинського мегаблоку (топільнянська, овруцька серії) створити робочу групу за участю представників протерозойської та палеозойської комісій НСКУ.

Внесено зміни та затверджено доповнення до КХС УЩ.

Запропоновано організувати та провести обговорення проекту «Стратиграфічної схеми», яка розроблена В.П. Кирилюком, прийняти рішення про можливість її використання при підготовці нової стратиграфічної схеми нижнього докембрію Українського щита.

Пізньопротерозойською підкомісією (рифей-венд) регулярно проводяться засідання, на яких розглядаються проблемні питання стратиграфії рифейських та вендських відкладів. Зокрема, розглянуто стратиграфічну схему рифейських відкладів, розроблену за результатами вивчення викопних органічних решток, геолого-структурними даними та оцінками

радіологічного датування. Принципові зміни внесено до модернізованої схеми венду. В її основу покладено нове палеотектонічне і палеогеографічне районування, що базуються на уявленнях про різний тектонічний режим розвитку ранньо- і пізньовендських структур. Враховано особливості еволюції басейнів осади-конакопичення та розподіл зон розвитку магматизму, поширення різних за складом і віком трапових комплексів. Виділено низку палеотектонічних і структурно-формаційних зон, що були відсутні в попередніх схемах. Скасовано регіональну шкалу, розроблену в 60—70-ті роки ХХ ст. для Московської синеклізи, яка не відображала структурно-фаціальні та структурно-тектонічні особливості венду України (Веліканов В.Я., Гриценко В.П., Міхницька Т.П., Приходько В.Л., Шумлянський Л.В.).

Стратиграфія та стратиграфічна схема рифейських відкладів розроблена за аналізом геолого-структурних даних, результатами вивчення викопних органічних решток та оцінками радіологічного датування.

Обґрунтовано стратиграфічні підрозділи нових районів досліджень: овруцьку серію Овруцької грабен-синкліналі та санську серію Лежайської зони (Західноєвропейська платформа). Переглянуто стратиграфічну приуроченість полицької світи поліської серії Волино-Поліського прогину, яку датовано пізнім рифеєм. Збраньківська світа овруцької серії Овруцького палеорифту продатована, на відміну від Кореляційної хроностратиграфічної схеми Українського щита (2004), раннім-середнім рифеєм. Обґрунтовано кореляцію місцевих стратиграфічних підрозділів; виділено три серії: овруцьку (нижній-середній рифей), поліську (середній-верхній рифей) та санську (рифей). Обґрунтовано кореляцію поліської серії Волино-Поліського прогину із рогачівською та пінською світами білоруської серії та овруцької серії Овруцького палеорифту із лучківською світою бобруйської серії Оршансько-Полісько-Волинського рифейського палеопрогину (авлакогену).

Принципові зміни внесено до модернізованої схеми венду. В основу покладено нове палеотектонічне і палеогеографічне районування, що базується на уявленнях про різний тектонічний режим розвитку ранньо- і пізньовендських структур.

Фанерозойська секція. Палеозойською комісією виконано роботи, пов'язані з удосконаленням палеонтологічної характеристики регіональних стратиграфічних підрозділів палеозою, розробкою критеріїв біостратиграфічного розчленування та кореляції відкладів верхнього палеозою як у межах України, так і з сусідніми територіями та з Міжнародною стратиграфічною шкалою (МСШ). Значну увагу приділено написанню та публікації монографій та атласів, що демонструють останні досягнення з палеонтології і біостратиграфії палеозою для подальшого користування фахівцями з геологічної зйомки, стратиграфії і палеонтології (Полетаєв В.І., Щоголев О.К., Вдовенко М.В., Єфіменко В.І., Бояріна Н.І., Берченко О.І., Сухов О.А.). Затверджено регіональні стратиграфічні схеми палеозойських відкладів України.

В рамках міжнародних програм з визначення критеріїв та уточнення положення границь підрозділів МСШ (зокрема, встановлення GSSP на нижній границі московського ярусу карбону МСШ) встановлено стратиграфічне поширення та еволюційні тренди конодонтів у опорних розрізах московського ярусу Донбасу (Немировська Т.І.).

Мезозойська комісія координує дослідження зі стратиграфії та палеонтології за різними групами фауни і флори з метою максимального наближення до об'єктивного визначення віку окремих стратонів, залучення до стратифікації відкладів нових груп мікрофосилій, кореляції різнорангових стратонів у різних структурно-фаціальних зонах і регіонах, уніфікації висновків щодо обсягу і віку стратонів за різними групами. Обґрунтування границь тріасової, юрської та крейдової систем, ярусів, регіональних і місцевих підрозділів виконано за орто- та парастратиграфічними групами фауни і флори, впроваджено також і нові групи мікрофосилій, які до цього не застосовувались для стратифікації відкладів (Іванік М.М., Плотнікова Л.Ф., П'яткова Д.М., Лещух Р.Й., Якушин Л.М., Андреева-Григорович А.С., Жабіна Н.М., Шевчук О.А., Дикань К.В., Доротяк Ю.Б., Клименко Ю.В., Веклич О.Д., Матлай Л.М., Супрун І.С.). Затверджено регіональну стратиграфічну схему мезокайнозойських відкладів Внутрішніх Карпат (Ужгород-Солотвинська та Припанонська зони фундаменту Закарпатського прогину) (Жабіна Н.М., Приходько М.Г.).

Побудовано стратиграфічні та седиментаційні моделі мезокайнозою Західного (Карпатського) та Південного (Причорномор'я, Крим, Азово-Чорноморська акваторія) нафтогазозносних регіонів України. В рамках цільової комплексної програми фундаментальних досліджень НАН України «Комплексний моніторинг, оцінка та прогнозування динаміки стану морського середовища та ресурсної бази Азово-Чорноморського басейну в умовах зростаючого антропогенного навантаження та кліматичних змін» побудовано стратиграфічну модель і розроблено місцеві, регіональні та кореляційні стратиграфічні схеми мезокайнозойських відкладів українського сектору Чорного та Азовського морів (Гожик П.Ф., Іванік М.М., Маслун Н.В., Войцицький З.Я., Іванік О.М., Ключина Г.В., Цихоцька Н.Н.).

На розширеному засіданні мезозойської комісії НСКУ розглянуто стратиграфічні схеми мезозойських відкладів України, які затверджено НСКУ (протокол № 1 від 18 квітня 2018 р.) як обов'язкові для використання в усіх наукових, науково-виробничих і виробничих установах України. Схеми опубліковано в монографії «Стратиграфія верхнього протерозою і фанерозою України. Т. 1. Стратиграфія верхнього протерозою, палеозою та мезозою України».

Кайнозойська комісія координує дослідження з проблемних питань стратиграфії кайнозойських відкладів, хроно-біостратиграфічного розчленування та міжрегіональної кореляції кайнозойських відкладів у межах України, з суміжними територіями та МСШ.

В рамках діяльності палеоген-неогенової та четвертинної підкомісії обґрунтовано регіональну шкалу палеогенової та неогенової систем Північноатлантичного бореального поясу та Карпато-Кримсько-Чорноморського сегменту Тетісу (Гожик П.Ф., Зосимович В.Ю., Зернецький Б.Ф., Іванік М.М., Андреева-Григорович А.С., Маслун Н.В., Рябоконт Т.С., Люльєва С.А., Шевченко Т.В.).

За розробленою методологією системного стратиграфічного аналізу з використанням методів — біо-, літо-, цикло-, сейсмо-, хемо-, магніто-стратиграфічного, фаціального, седиментологічного, структурно-тектонічного, палеоекологічного, палеогеографічного, побудовано стратиграфічні та седиментаційні моделі,

розроблено детальні стратиграфічні регіональні, місцеві схеми кайнозою Карпат, Переддобруджа, Причорномор'я, Криму, Азово-Чорноморського басейну України. Розроблено міжрегіональні кореляційні схеми, зокрема олігоцен-міоценових, майкопських відкладів і їх аналогів у Центральному і Східному Паратетісі, виконано кореляцію регіонарусів неогену в Центральному і Східному Паратетісі (України, Росії, Азербайджану, Грузії) та з МСШ. Доведено, що суттєвою критеріальною ознакою значних перспектив нафтогазозносності Азово-Чорноморського регіону є кореляційна — стратиграфічна, формаційна, седиментологічна, геодинамічна, ідентифікація, в тому числі еволюції крайових прогинів у межах Альпійського нафтогазового поясу, зокрема Карпатського, Азово-Чорноморського, Кавказького, Каспійського регіонів. Розроблено стратиграфічні критерії прогнозування, пошуків, розвідки та видобування вуглеводнів та інших рудних і нерудних корисних копалин (Семененко В.М., Іванік М.М., Андреева-Григорович А.С., Маслун Н.В., Жабіна Н.М., Люльєва С.А., Ключина Г.В., Супрун І.С., Войцицький З.Я., Гнилко О.М., Гнилко С.Р., Мінтузова Л.Г., Мачальський Д.В., Ващенко В.А., Іванік О.М., Вага Д.Д.).

Значний обсяг робіт виконано з розробки за характерними групами фосилій біостратиграфічних шкал на зональному рівні, що слугують основою для обґрунтування, кореляцій різнофаціальних товщ як на локальних структурах у межах окремих регіонів, так і для міжрегіональних кореляцій. Розроблено планктонну біостратиграфію (форамініфери, нанопланктон, диноцисти) палеогенових відкладів Карпато-Кримсько-Чорноморського сегменту Тетісу України. Проводиться значна робота з обґрунтування регіональних і місцевих стратонів за різними групами викопної фауни та флори (Гожик П.Ф., Андреева-Григорович А.С., Стефанська (Іванова) Т.А., Присяжнюк В.А., Березовський А.А., Зернецький Б.Ф., Люльєва С.А., Очаковський В.Ю., Вернигорова Ю.В., Рябоконт Т.С., Маслун Н.В., Шевченко Т.В., Ольштинська О.П., Аністратенко О.Ю., Коваленко В.А., Дикань Н.І., Сіренко О.А., Комар М.С., Крохмаль О.І., Удовиченко М.І., Гнилко С.Р., Бондар О.В., Супрун І.С. та ін.).

Підкомісією четвертинного періоду розглянуто стратиграфічну схему четвертинних (мор-

ських, континентальних) відкладів, в якій вперше регіональні біостратиграфічні підрозділи доповнено ортостратиграфічними групами моллюсків (Гожик П.Ф.), остракод (Дикань Н.І., Коваленко А.В.), дрібних ссавців (Крохмаль О.І., Попова Л.В.), рослинних угруповань (Сіренко О.Ф., Комар М.С.), форамініфери (Маслун Н.В., Кравчук О.Г., Янко В.В.), нанопланктон (Шумник А.В., Люльєва С.А.), діатомеї (Ольштинська О.П., Тимченко Ю.А.). Відтворено філогенетичні або палеогеографічні тренди розвитку біоти в антропогені. Основою стратиграфічного розчленування морських та континентальних (лесово-грунтових, алювіальних, льодовикових) четвертинних відкладів, їх регіональної та місцевої кореляції слугувало вивчення опорних та стратотипових розрізів четвертинних відкладів по всій території України із залученням нових палеонтологічних даних з обґрунтуванням принципів та критеріїв виділення цих груп, а також створення кадастру опорних і стратотипових розрізів регіональних стратиграфічних підрозділів кварталу України, доповненого палеонтологічними, мінералогічними, гранулометричними, палеопедологічними, археологічними даними, радіовуглецевими, термолюмінесцентними та торій-урановими датуваннями. Затверджено українськомовну та англійськомовну редакцію назв кліматолітів континентальної шкали стратиграфічної схеми четвертинних та пліоценових відкладів України.

Спільним рішенням палеоген-неогенової та четвертинної підкомісії прийнято до уваги рішення Міжнародної стратиграфічної комісії щодо границі четвертинної системи на рівні 2,588 млн років, що відповідає нормативним положенням Міжнародної стратиграфічної комісії (ICS, 2009) і є необхідною умовою для подальшої міжнародної співпраці українських геологів. Наразі проаналізовано низку проблем, що пов'язані з перенесенням границі пліоцену–кварталу як для практичної геології

(геологічне картування), так і для фундаментальних досліджень (історична геологія, тектоніка, геодинаміка, біостратиграфія, еволюція викопних організмів тощо).

Діяльність НСКУ докладно висвітлено у збірці «Палеонтологічне товариство України» (Гожик П.Ф., Маслун Н.В., Єфіменко В.І., Жабіна Н.О., Очаковський В.Ю., Супрун І.С. Київ, 2018. 110 с.), де викладено напрями діяльності, сучасний стан та перспективи стратиграфічних досліджень в Україні, оприлюднених у виданнях матеріалів сесій Товариства. Видано та оновлено *Стратиграфічний кодекс України* (за ред. Ю.В. Тесленка. Київ, 1997. 40 с. та за ред. П.Ф. Гожика. Київ, 2012. 64 с.).

Триваючі процеси реформування геологічної галузі, різке скорочення фінансування, а відповідно і структурних підрозділів призвело до втрати важливих регламентуючих і законодавчих положень в діяльності Державної служби геології та надр України. Перш за все це стосується виконання положень Закону про надра, Національного стратиграфічного комітету та інших законодавчих актів. У виробничих звітах, особливо нафтогазовидобувних компаній, підприємств виділяються численні місцеві підрозділи, які відображають локальні зміни літологічного складу порід. Природно, що вони не можуть слугувати основою для прогносної оцінки, стратифікації і кореляції продуктивних горизонтів у нафтогазоносних басейнах.

Зважаючи на згортання робіт по геологічній зйомці і скорочення масштабів пошукового буріння, на перший план виходять роботи по узагальненню наявного матеріалу та обґрунтування стратиграфічного положення стратонів та їх кореляція в регіональному масштабі, без чого неможливо здійснювати моделювання геологічної будови взагалі і родовищ корисних копалин зокрема.

Надійшла до редакції 27.08.2020

Прийнята 01.09.2020

P.F. Gozhyk¹, O.M. Ponomarenko², N.V. Maslun¹, V.V. Sukach²

¹ Institute of Geological Sciences of NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine,
E-mail: dir@igs-nas.org.ua, ivanik_m@ukr.net,

² N.P. Semenenko Institute of Geochemistry, Mineralogy and Ore Formation, Kyiv, Ukraine,
E-mail: Ponomarenko@nas.gov.ua, sukach@nas.gov.ua

NATIONAL STRATIGRAPHIC COMMITTEE OF UKRAINE

The history of creation, goals, objectives, structure, composition, and modern activities of the National Stratigraphic Committee of Ukraine are characterized. The ongoing processes of reforming the geological industry, a drastic reduction of funding and structural divisions, led to the loss of important regulatory and legislative provisions in the activities of the State Service of Geology and Mineral Resources of Ukraine. Considering the curtailment of geological surveying and the reduction in the scale of exploratory drilling, the works on generalizing the available material, substantiating the stratigraphic position of strata and their correlation on a regional scale are gaining priority, without which modeling of the geological structure in general and mineral deposits in particular is impossible.

Keywords: stratigraphy; stratigraphic correlation; stratigraphic committee.